

fornægtelse af den dominerende kultur-og-samfundsdiskurs. Hvis afrocariberne søgte en autentisk kultur i deres dominerende diskurs, så betød fornægtelsen af den dominerende diskurs skabelsen af musik med „Tågede Rødder“ (Foggy Roots), navnet på et lokalt afrocaribisk band i Southall. Det handler ikke om at blande (hele) kulturer, men om at opfinde nye lokale.

Gerd Baumanns hele bestræbelse er vendt mod essentialismen, men han er samtidig klar over at anti-essentialisme også kan drives for vidt. Bogens argument om den dobbelte diskurs er en realisering af det længe eftersøgte „processuelle“, og uden det stillads som den dominerende diskurs udgør kunne Baumann aldrig have lagt en eneste sten til sit lokalsamfundsstudie i Southall. Hans omhyggelige opmærksomhed på unge menneskers gøren og laden gør dem i særlig grad „demotiske“. Alligevel advarer Baumann imod en synsmåde hvor en reificeret „andengeneration“ stilles op mod den ældre generation af indvandrere. Baumann har måske haft særligt vide muligheder for at studere de unge i Southall, om ikke andet så fordi han og skolelæreren har kunnet pålægge eleverne i skolen essay-spørgsmål, hvis besvarelser bagefter har udgjort ekstensive eller kvantitative vidnesbyrd angående temaer han først var stødt på i samtaler, anekdoter og interviews. Mest overbevisende er dog monografiens velafvejede argument som også giver den en særlig tekstur. Baumann kan lide sine informanter, Southalls indbyggere, der „ligesom alle mulige andre folk“ nægter at ligge under for den dominerende diskurs uden af den grund at være postmoderne tilhængere af en kult som dyrker „blanding“ og „grænseflader“ for disses egen skyld (s.204). Bogen rehabiliterer og løfter lokalsamfundsstudiet til et varieret, åbent og alligevel solidt stykke antropologisk forsknings- og skrivearbejde.

Jonathan Schwartz
Institut for Antropologi
Københavns Universitet
(oversat af Hanne Veber)

EVELYN BLACKWOOD & SASKIA E. WIERINGA (eds.): Female Desires. Same-sex Relations and Transgender Practices Across Cultures. Columbia University Press 1999. 348 sider. ISBN 0-231-11261-0. Pris: £14.95 (pb).

„Det må være en joke“, sagde min antropolog-kollega, da jeg læste op fra conferenceprogrammet til „Beyond Boundaries: Sexualities Across Cultures“, som vi var til i Amsterdam i 1997. Ifølge programmet var der nemlig en forsker, der skulle fortælle om sit feltarbejde i Japan, hvor han for at belyse seksuelle relationer mellem mænd havde haft sex med 30 mænd på 3 måneder! Konferencen, som var den første af sin art, havde mange antropologiske oplægsholdere, heriblandt Saskia E. Wieringa, som er den ene af redaktørerne af *Female Desires*. Bogen tager et underbelyst og usynliggjort emne op, nemlig kvinder, der har seksuelle relationer med kvinder, og kvinder, der overskrider normative kvinderoller i den ikke-vestlige verden. Bogen tager dermed fat på flere tabubelagte temaer, nemlig seksualitet, kvinders homoerotiske relationer, og så tilmed hos „de andre“, samt kønshierarkier og magt i forhold til kønspositioner. Via disse overordnede felter får man et levende indblik ikke blot i køn og seksualitet, men også de (kolonial)historiske, nationale, etniske, socio-kulturelle og økonomiske kontekster, som aktørerne befinder sig i. Skønt køn og kultur altid har været et uadskilleligt par, har antropologer gennem tiderne haft vanskeligt ved at se på netop køn og seksualitet som historiske og sociokulturelle fænomener. Og kvinder er generelt blevet henvist til naturhistorien snarere end til kulturhistorien, idet de er blevet opfattet som determineret af deres biologi.

Den konstruktionistiske tilgang har dog domineret den feministiske såvel som den nyere seksualitets- og *gay*-forskning. Der findes endvidere en del litteratur, der behandler mænds seksuelle erfaringer med mænd både i vesten og i resten af verden, mens der er få studier af ikke-vestlige kvinders forhold til kvinder, deres erfaringer og livsstile. Det forsøger nærværende bog at råde bod på ved at præsentere en række empiriske studier fra Indien (Gita Thadani), indianske kulturer i USA (Sabine Lang), Surinam (Gloria Wekker), Indonesien (Alison J. Murray), Lesotho (Kendall), Vestsumatra (Evelyn Blackwood), Indonesien og Peru (sammenlignende studium) (Saskia E.

Wieringa), Fransk Polynesien (Deborah A. Eliston), Zimbabwe (Margrete Aarmo), Malaysia (Tan beng hui) og Mexico (Norma Mogrovejo). Her kan man blandt andet læse om kvinders indbyrdes relationer i Indien før og nu; om hvordan kvindelig homoerotisk adfærd blev opfattet og konstrueret i nordamerikanske indianske kulturer samt om nutidige identifikationsformer; om at kreolkvinder i Surinam har erotiske relationer til begge køn, men at de opfatter deres seksuelle handlinger som adfærd snarere end som identitet; om hvordan klasseforskelle spiller en afgørende rolle for, hvordan man kan være lesbisk i Jarkata; om at ingen i Lesotho identificerer sig som lesbisk, men at det er udbredt med erotiske relationer mellem kvinder; om at de former for normativ lesbisk adfærd, som findes i Vesten, ikke er de samme som i for eksempel Vestsumatra eller Peru; hvordan præsidenten i Zimbabwe anvender homofobiske argumenter i sin nationsopbygning; om hvordan afvigende kvinder behandles strengere end afvigende mænd i Malaysia, fordi førstnævnte betragtes som samfundsnedbrydende og kaosskabende, og endelig om udviklingen af en lesbisk bevægelse i Mexico.

Blackwood og Wieringa har sammen skrevet de to introducerende kapitler, som præsenterer forskellige hovedretninger inden for seksualitetsstudier og udviklingen af lesbiske studier inden for antropologien. De ser også nærmere på årsager til tavsheden omkring dette felt, herunder faghistoriske og metodiske forholdinger.

Antologien indskriver sig nødvendigvis i den vestlige køns- og seksualitetsdiskurs, men samtidig forsøges denne overskredet. For redaktørernes overordnede formål med bogen er at medvirke til at udvikle transnationale seksualitets- og kønsstudier. Dette sker ved at diskutere identiteter, som ikke blot enten er lokale identitetsudtryk eller udtryk for påvirkninger fra kvinde- og gaybevægelsen i Vesten, men snarere er komplekse udtryk for kvindelig seksualitet og køn. De kategorier, som bruges i Vesten til at beskrive seksualitet, identitet og kultur problematiseres, og derved bevæger bogen sig ud over debatten om identitetspolitik og performativitet til mere produktive måder at forstå seksualitet og køn på. Alle bidragene bevæger sig således i spændingsfeltet mellem kultur, seksualiteter og identiteter samt køn, etnicitet og klasse. Begreber som kvinde, lesbisk, homoseksuel, det tredje køn

og *queer* problematiseres, lige såvel som såkaldte asiatiske og afrikanske værdier ses i et kritisk menneskerettighedslys.

Studiet af seksualitet indeholder på flere måder et komplekst begrebsapparat. Man kan blandt andet ikke blot overføre begrebet lesbisk på en kvinde i for eksempel Zimbabwe, der har sex med kvinder, for hun opfatter ikke sig selv som lesbisk (se Aarmos bidrag; det eneste af en nordisk forsker). Man skal altså adskille handlinger og identitet, og begge skal forstås i deres respektive kontekster. Det kender antropologer som bekendt alt til, men det kan stadig være svært at håndtere, når man har med seksualitet og køn at gøre. Blandt andet derfor er det en vigtig bog. For den får læseren til at tænke meget eksplicit over for eksempel tid og sted, forskerens positionering (herunder seksuel præference, og hvilken viden der kan produceres), selvrefleksionens afgørende rolle i samfundsvidenskabelig forskning, og om det overhovedet er muligt at foretage transhistoriske og tværkulturelle studier. For det illustreres også, hvor vigtigt det er at reflektere over, hvilke begreber og kategorier forskere bruger på deres respektive sprog. Det er blandt andet vanskeligt blot at oversætte visse begreber fra engelsk til dansk, for eksempel *same-sex relations* og *transgender*, for giver ord som samekønsrelationer og kønsoverskridende køn mening? Der ligger med andre ord en stor udfordring for den forhåbentlig kommende dansksprogede antropologiske seksualitetsforskning.

Den variation og intensitet i kvinders følelsesmæssige og erotiske erfaringer, som præsenteres i de forskellige cases, går imod det synspunkt, at kvinder og især ikke-vestlige kvinder altid har været passive ofre for mandlig dominans og tvungen heteroseksualitet. Skønt moderskab og reproduktion er vitale identitetsmarkører for mange af de kvinder, som beskrives i artiklerne, så demonstrerer de forskellige udtryk for kvinders seksualitet og rækkevidden af deres følelsesmæssige bånd med andre kvinder, at deres liv ikke kan reduceres til deres reproduktive evner. Men antologien viser også, hvor vanskeligt det er at skabe sig et værdigt liv, hvis man ikke tilpasser sig de meget fastlåste kønspositioner og -hierarkier.

Yvonne Mørck
mag.scient., ph.d., adjunkt
Sociologisk Institut
Københavns Universitet